

Uluslararası Bakış İle Yükseköğretimde Kalite Güvencesinin Gelişimi¹

The Development of Quality Assurance in Higher Education from the International Viewpoint

Erdem YÖNTEM * İbrahim MAZMAN **

Makale Geliş Tarihi / Received :28.02.2023
Makale Kabul Tarihi / Accepted :21.06.2023

ÖZET

Yükseköğretim kurumları, sosyo-politik dönüşümler, küreselleşme, bilim dünyasındaki gelişmeler, yaşam boyu öğrenme ve bilgiye dayalı toplumların ihtiyaçlarındaki değişiklikler gibi sebeplerle birçok alanda yenilikçi uygulamalar ile karşılaşmaktadır. Bilgi, tarihsel süreçte her zamankinden daha değerli hale gelmiştir. Sanayileşmiş toplumların ihtiyaçlarının karşılanmasında bilgi temelli yaklaşımlar yer almaktadır. Yükseköğretim kurumları toplumun ve iş dünyasının ihtiyaç duyduğu beceri ve yeterliliklere sahip çok sayıda mezun vererek ülke ekonomisine katkıda bulunmaktadır. Bu kapsamda modern toplumların karşılaştığı toplumsal, sosyokültürel ve ekonomik olgular kapsamında yükseköğretimde kalite süreçleri gündeme gelmiştir. Bu çalışmada, yükseköğretim kurumlarının kalite güvencesi ve akreditasyon çalışmaları kapsamında ulusal ve uluslararası alanda gerçekleştirilen çalışmalar ve resmi kurumlara ait raporlar incelenmiş ve analiz edilmiştir. Böylelikle çalışmada elde edilen bilgilerin yükseköğretimde kalite güvencesi çalışmalarına ait yasalar, yönetmelikler ve tarihsel süreçler çerçevesinde doğrulanabilir olması sağlanmıştır. Çalışmada yükseköğretimde kalite güvencesinin neden gerekli olduğu ele alınmış ve yükseköğretimde kalite çalışmalarının uluslararası perspektifteki yansımaları incelenmiştir.

Anahtar Kavramlar: *Yükseköğretim, Kalite Güvencesi, Akreditasyon*

ABSTRACT

Higher education institutions face innovative practices in many areas due to socio-political transformations, globalization, developments in science, lifelong learning, and changes in the needs of knowledge-based societies. Knowledge has become more valuable than ever in the historical process. Knowledge-based approaches play a role in meeting the needs of industrialized societies. Higher education institutions contribute to the economy with graduates who have the skills and competencies needed by society and the business world. In this context, quality assurance in higher education has come to the agenda within the scope of social, socio-cultural, and economic phenomena faced by modern societies. National and international studies and reports of official institutions are examined and analyzed within the scope of quality assurance and accreditation activities of higher education institutions. Thus, it has been ensured that the information obtained in the research is verified within the framework of laws, regulations and historical processes related to quality assurance processes on higher education. In this research, it is also examined why quality assurance in higher education is necessary and the reflections of quality studies in higher education from an international viewpoint.

Keywords: *Higher Education, Quality Assurance, Accreditation*

¹ Bu makale Erdem Yöntem'in doktora tezinden üretilmiştir.

* Öğr. Gör. Kırıkkale Üniversitesi, erdemyontem@gmail.com, ORCID No: 0000-0002-0407-8257

** Prof. Dr., Kırıkkale Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü, ibrahimmazman5@yahoo.com ORCID No: 0000-0003-0564-502X

GİRİŞ

Tarihsel süreçte bilgi diğer dönemlere kıyasla daha değerli hale gelmiştir. Ginkel (2003: 83) bilgi toplumlarında ekonomik boyutun çeşitlenmesi ve bilgi teknolojilerinin yaygınlaşmasını yükseköğretim kurumlarındaki dönüşümün sebepleri arasında bulunmaktadır. Küreselleşme süreci ile birlikte yükseköğretimdeki değişimin hızlandığı ve sürekli hale geldiği görülmektedir. Yükseköğretim kurumlarının tarihi incelendiğinde, yükseköğretimin kurumsal yapılanmasının oldukça eski dönemlere ait olduğu görülmektedir. Yükseköğretim kurumlarının kökeni olarak milattan önce 4. yüzyılda Platon'un Academia kurumu ifade edilmektedir. Ancak batıda bugünkü anlamda ilk yükseköğretim kurumlarının İtalya'da, Fransa'da ve İngiltere'de kurulduğu görülmektedir (Gül ve Gül, 2014: 52). Bu kapsamda, modern yükseköğretim kurumlarının ilk örneği olarak 11. yüzyılda kurulan Bologna Üniversitesi kabul edilmektedir. Bologna Üniversitesi kökeni ve kuruluş yapısı itibariyle eleştirel düşüncenin yer aldığı, sistematik ve dönemine göre yenilikçi bir kurum olarak değerlendirilmektedir (Teichler, 2007: 11). Tarihsel süreçte, yükseköğretimdeki eğitim-öğretim sadece seçkinlerin erişebileceği bir alan olan değerlendirilmektedir ancak bu durum yükseköğretimin küreselleşmesi, yükseköğrenim sisteminin finansmanındaki yeni yaklaşımlar, yükseköğretimin yapısal şeklindeki güncellemeler ve kalite süreçlerindeki uygulamalar sebebiyle önemli düzeyde değişikliğe uğramıştır. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yükseköğretim kurumlarının sayılarındaki artış ile yükseköğretimin çeşitlenmesini sağlamıştır. Diğer bir ifade ile yükseköğretim kurumlarında 20. yüzyıla kadar seçkinlerin eğitim-öğretim faaliyetlerinden yararlanması söz konusu iken 21. yüzyıldan itibaren evrensel yükseköğretim boyutu önem kazanmıştır (Trow, 1974: 55). Yükseköğretimde küreselleşme ve uluslararasılaşma faaliyetlerinin ilk örnekleri 1930'lı yıllarda ABD'de görünürken benzer çalışmalar Avrupa'da 1980'lerde gündeme gelmiştir. Gelişmekte olan devletler için küreselleşme ve uluslararasılaşma kavramlarının görece daha yeni olduğu söylenebilir. Ayrıca, Asya'daki gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler yükseköğretimin değişen yapısını yakından takip etmektedir.

Teichler (1990: 115), 1990'lardan itibaren yükseköğretim kurumlarının yapısal olarak değişmeye başladığını belirtmektedir. Bu kapsamda, yükseköğretimdeki değişimi anlamak için bireysel faktörlere, toplumsal ihtiyaç ve beklentilerine odaklanmanın önemini vurgulamaktadır. Yükseköğretim kurumlarını sadece didaktik öğretim süreçleri ve araştırma faaliyetleri ile değerlendirmenin ötesinde, yükseköğretimin sorumluluğunun ve toplumsal beklentinin görünenden daha fazla olduğunu ifade etmektedir. Colding ve Meek (2006: 32) toplumun ve iş dünyasının yükseköğretimden beklentileri için bilgi ekonomisine dayalı bir yönelimin olduğunu vurgulamıştır. Bu kapsamda yükseköğretim kurumlarında bilimsel araştırma, küreselleşme ve uluslararasılaşma süreçlerinin önemi belirtmiş ve yükseköğretimdeki kamu harcamalarının azaltılmasına yönelik taleplerin gündeme geldiğini ifade etmiştir.

Modern yükseköğretimin son yıllarda hızla büyümesiyle denetim faaliyetleri, kurum ve eğitim-öğretim programlarının incelemeleri gündeme gelmiştir. Bu kapsamda, yükseköğretimin geniş bir coğrafyada faaliyet göstermesi ve her kurumun kendi içindeki değişken bağlamından dolayı yükseköğretim kurumlarında standartların oluşturulup kalite güvencesi çalışmalarlarıyla değerlendirilmesine başlanmıştır (Brennan, 2004: 22). Kalite güvencesi ve akreditasyon çalışmalarının öncelikle ABD'de, Bologna sürecinin başlaması ile Avrupa ülkelerinde ve İngiltere'de daha sonra Asya-Pasifik ülkelerinde gündeme geldiği görülmektedir (Bernard, 2012:

52). Ancak, kurumsal kapasite ve özerklik farklılıklarının ön planda olduğu yükseköğretim kurumlarında standartlaşmaya gitmenin diğer kurum ve kuruluşlardan daha zor olabileceği düşünülmektedir.

Kalite kavramı, bir ürünün veya olgunun önceden belirlenen ölçütler çerçevesinde ele alınması ve belirli standartlara göre yapılan değerlendirilme işlemlerinin bütünü olarak ifade edilmektedir. Yükseköğretimde kalite süreçlerinin uygulanması eğitim-öğretim programlarının şeffaflığını, kontrol mekanizmalarını, öğrencilerin diploma ve derecelerinin kabul edildiğinin garanti edilebilmesi için önemlidir. Bu çerçevede ulusal ve uluslararası düzeyde faaliyet gösteren kalite güvence ajansları kurulmuştur ve kalite güvencesi çalışmaları için yaklaşımlar benimsenmiştir. Bu yaklaşımlar; iç ve dış denetimler, değerlendirme süreçleri, standardizasyon ve akreditasyon çalışmaları olarak sıralanabilir. Ayrıca, ekonomik kaynakların sınırlı olması, bilginin ticarileşmesi, toplum ve iş dünyasının yükseköğretimden beklentilerinin artması gibi sebeplerden dolayı yükseköğretimde kalite güvencesi çalışmalarının son yıllarda hızlandığı görülmektedir.

1. YÜKSEKÖĞRETİM VE KÜRESELLEŞME

Yükseköğretimin değişen paradigması çerçevesinde uluslararasılaşma ve küreselleşme kavramları gündeme gelmektedir. Uluslararasılaşma kavramında uluslararası işbirliği ve hareketlilik faaliyetlerini ifade etmektedir. Küreselleşme kavramı ile kurumlararası rekabete vurgu yapılmaktadır. Küreselleşme ve uluslararasılaşma kavramlarının sıklıkla birbiri yerine kullanıldığı görülmektedir. Knight (2007: 7) yükseköğretimde küreselleşme ve uluslararasılaşma süreçlerini eğitim-öğretim kültürü, araştırma süreçleri, bilgi üretim ve arge çalışmaları, toplumun beklentilerinin karşılanması, ulusal ve uluslararası sosyo-kültürel faaliyetlerin gerçekleştirilebilmesi için önemli bir kavram olduğunu vurgulamaktadır. Ayrıca, yükseköğretimde küreselleşme ve uluslararasılaşma faaliyetlerinin kalite güvencesi süreçlerine olumlu etkilerinin olduğunu ifade etmiştir. Bu kapsamda, küreselleşme yükseköğretim kurumlarının önemli gündemlerinden birisidir ve kalite güvencesi çalışmalarında küreselleşme sürecinin getirdiği yansımalar bulunmaktadır.

Yükseköğretim kurumları bilgi çağının gerekliliklerini karşılamayı hedeflerken küreselleşme ve uluslararasılaşma sürecinin getirdiği politika farklılaşmalarına uygun olarak faaliyet göstermektedir. Santos (2002) bu durumu karmaşık ilişkiler ağı olarak tanımlamaktadır. Yükseköğretim kurumlarının amaçları ve hedefleri kapsamında birçok farklı tema üzerinde durulması sebebiyle bilgi toplumunun beklentilerini ve taleplerini karşılamanın zor olabileceği ifade edilmekle birlikte birçok ülkedeki yükseköğretim kamusal bir alan ve devlet kontrolündeki bir kurum olarak ele alınmaktadır. Ancak, yükseköğretime olan talebin artması sebebi ile yükseköğretimin finansmanında bazı sorunlar görülmektedir ve kamu kaynaklarının haricinde dış paydaşlardan daha fazla finansal katkı bulmaya yönelik yeni yaklaşımlar bulunmaktadır (Trow, 2000: 1). Bu çerçevede, yükseköğretim kurumlarının ekonomik süreçlerden doğrudan etkilendiği söylenebilir.

Ekonomik süreçler devletleri ve yükseköğretim kurumlarını yakından ilgilendirmektedir. Bu sebeple, yükseköğretim kurumlarını yönlendiren mekanizmalarının ihtiyacı gerekli olmuştur. Yükseköğretimden sorumlu olan ve bakanlık düzeyinde bürokratik uygulamalar yerine daha ekonomik ve sürdürülebilir denetim faaliyetleri gündeme gelmiştir (Westerheijden vd., 2006: 2). Farklı paydaşların yükseköğretim kurumları üzerinde önemli etkileri bulunmaktadır.

Yükseköğretim kurumları hızlı toplumsal değişimler, bilgi odaklı ekonomiler ve artan küresel entegrasyon döneminde, ulusal ve uluslararası üretkenliği artırmanın ve ekonomik büyümeye katkıda bulunmanın en önemli yollarından birisi olarak değerlendirilmektedir. Bu kapsamda küresel işgücü piyasalarının talebi doğrultusunda yükseköğretimin şekillenmesi hız kazanmıştır. Devletler, ulusal ve uluslararası ihtiyaçlar çerçevesinde yükseköğretim kurumlarına yapısal olarak yön verebilmektedir (Salmi, 2003: 65). Bu kapsamda, kalite güvencesi çalışmaları kurumsal, programsal, toplumsal ve sektör-piyasa düzeyinde etkilenmektedir.

Yükseköğretimde eğitim-öğretim süreçlerindeki kalite çalışmaları, toplumların güncel ve gelecekteki hedef ve beklentilerini karşılamak amacıyla, tüm paydaşların katılımı ile eğitim-öğretim faaliyetlerinin sürekli geliştirilmesi ve iyileştirilmesini amaçlayan bütüncül bir yönetim süreci olarak ele alınmaktadır. Yükseköğretim kurumları arasında rekabetinin büyümesi ve çeşitlenmesi, eğitim-öğretim alanında rutin olarak gerçekleştirilen faaliyetleri daha profesyonel şekilde yapılmasını gerekli kılmıştır. Bu sebeple, kalite güvencesi uygulamaları, yükseköğretim kurumlarının önemli gündemlerinden birisi olmuştur (Zakota vd., 2017: 216-220). Ayrıca, yükseköğretimin hızlı şekilde büyümesi ile birlikte ülkelerin bilgi-teknoloji tabanlı ekonomilere doğru bir geçiş süreci hızlanmıştır. Yükseköğretimde sınırların kalkması ve insan kaynaklarının etkili kullanılması için hem ulusal hem de uluslararası düzeyde verimlilik arayışlarının önemli olduğunu vurgulanmaktadır. Yükseköğretim kurumlarında verimlilik arayışlarının odak noktasında kalite temelli çalışmalar bulunmaktadır.

2. YÜKSEKÖĞRETİMDE DÖNÜŞÜM

Yükseköğretim kurumları 1960'lı yıllara kadar lise sonrası devam edilen bir eğitim-öğretim kademesi olarak ele alınmaktadır ve yükseköğretim kurumlarında öğretici merkezli yaklaşım bulunmaktadır. Yükseköğretimdeki didaktik eğitim-öğretim faaliyetlerinin Orta Çağ'a kadar dayanmaktadır (Scott, 2007: 13). Ancak, yükseköğretim kurumları tarihsel süreçte kendisini güncellemiştir. Yükseköğretimin 1970'li yıllardan sonra popüler hale gelmesi ve geniş alanlara yayılması ile birlikte içeriğinin de zamanla değiştiği görülmektedir.

Tarihsel süreç incelendiğinde farklı yükseköğretim modelleri bulunmaktadır. Bunlar; İngiltere modeli, Almanya modeli ve ABD modeli şeklinde ifade edilebilir. İngiltere modeli, 19. yüzyılda Oxford ve Cambridge Üniversiteleri'ndeki uygulamalar ile gündeme gelmiştir. Bu modelde eğitim-öğretim yoluyla bireyin kişilik gelişimine vurgu yapılmaktadır. Almanya modeli, 19. yüzyılın sonunda Alman yükseköğretim kurumlarındaki uygulamaları ifade etmektedir. Akademik özgürlük, öğretim ve araştırma birliği, öğrenme özgürlüğü ilkelerine sahip Wilhelm von Humboldt'un düşünceleri temel alınmıştır. ABD modelinde ise Avrupa modellerinin dünyaya yayılmasının bir sonucu olarak 20. yüzyılın başlarında gündeme gelmiştir (Gellert, 1993: 237). Bu model, İngiltere yükseköğretim yaklaşımı, liberal ve multidisipliner eğitim anlayışı ile Almanya yükseköğretimindeki akademik özgürlük ve kürsü yaklaşımının birleşimi olarak yorumlanmaktadır ve genel olarak 21. yüzyılda modern yükseköğretim kurumlarından beklenen eğitim-öğretim; araştırma faaliyetleri, topluma katkı ve piyasa-ekonomi işbirliğinin vurgulanması şeklinde ifade edilmektedir.

Yükseköğretim kurumlarının yapısı Avrupa modellerinden önemli bir düzeyde etkilenmiştir (Altbach, 1991: 294). Tarihsel süreçte, Anglo-Amerikan yükseköğretiminin İngilizce'nin

uluslararası iletişim dili olarak kabul edilmesi sebebi ile yaygınlaştığını söylemek mümkündür. Ayrıca, Almanya’da Humboldt modeli yükseköğretim kurumlarında halen etkinliğini korumaktadır. Humboldt modeline göre, yükseköğretim bir devlet kurumu olarak görev yapmaktadır. Bununla birlikte, yükseköğretim kurumlarına akademik özgürlük için bazı özerklikler tanınmıştır. Almanya’daki yükseköğretim kurumlarında öğretim ve araştırmanın bütünlüğü ve bilginin birliği, özerklik ve elitist bir akademik yaşam gibi konuları içermektedir (Rau, 1993: 37).

Yükseköğretim kurumları yerel, ulusal ve uluslararası öncelikleri olan bir kurum olarak ele alınmaktadır. Bu kapsamda, yükseköğretim kurumundaki tüm faaliyetlerin eğitim-öğretim, toplum ve endüstri olarak üç temel başlıkta ele alınması mümkündür. Clark’ın (1983: 143) yükseköğretim modellemesine göre, yükseköğretimin üç önemli aktörünü devlet otoritesi, toplum-piyasa ve akademik çevre olarak ifade etmiştir ve toplumun gelişmiş insan gücü, küresel işgücü piyasalarının talebi doğrultusunda yükseköğretimde değişikliği gündeme getirmiştir (Salmi, 2003: 65). Modern dünyada başarının elde edilmesi için yükseköğretim kurumlarının, iş dünyasının, diğer paydaşların ve devletlerin işbirliği içinde çalışması zorunlu bir alan olarak görülmektedir (Reinhartsen, 2003: 71). Houston (2008: 62) ise yükseköğretim kurumlarını toplum ve iş dünyası arasında köprü görevi gören yapılar olarak faaliyetlerini yürüttüğünü ifade etmektedir.

Yükseköğretimdeki dönüşüm süreçleri ve uygulamaları daha iyi anlamak için; yükseköğretimin yaygınlaşması, küreselleşme ve uluslararasılaşma faaliyetleri ve yükseköğretimde girişimcilik konularına vurgu yapılmaktadır. Geleneksel yükseköğretim kurumlarındaki yaklaşımlardan farklı olarak modern yükseköğretim kurumları; çeşitli uluslararası kuruluşlar, medya ve bilişim şirketleri, özel ve kamu kurumları ile işbirliği içinde olması vurgulanmıştır. Özellikle küreselleşme ve uluslararasılaşma kavramları ile birlikte yükseköğretimin sınır ötesi paydaşlarının sayısı ve etkililiğinin arttığı ifade edilmektedir (Knight, 2005: 2). Bu çerçevede, yükseköğretim kurumları hızlı toplumsal değişimler, bilgi odaklı ekonomiler ve artan küresel uyum döneminde, ulusal ve uluslararası üretkenliği artırmanın ve ekonomik büyümeye katkıda bulunmanın en önemli yapılarından birisi olarak değerlendirilmektedir. Yükseköğretimde gelişen şartlara karşı yeni düzenlemeler, ekonomik kaynakların etkin kullanılması ve toplumun beklentilerinin ne düzeyde karşılandığının belirlenmesi amacı kalite güvencesi kavramı gündeme gelmiştir.

3. YÜKSEKÖĞRETİMDE KALİTE GÜVENCESİ

Yükseköğretim kurumlarında gerçekleştirilen eğitim-öğretim faaliyetleri, bireyin kendini tanımasını sağlayan, gelecekteki hayatını şekillendiren ve toplumla uyum içerisinde yaşamasını amaçlayan bir planlama süreci olarak ifade edilmektedir. Bakioğlu ve Baltacı, yükseköğretimde kalite güvencesi planlaması ile birlikte yükseköğretim kurumlarında eğitim-öğretim standartlarının belirlenmesi ile bilimsel araştırmanın sistematik düzen içerisinde ve nitelikli olarak yapılmasının mümkün olabileceğini vurgulamaktadır (Bakioğlu ve Baltacı, 2010: 3). Neoliberalizm döneminde kamu sektörü, iş dünyasının ve ekonomik çevrelerin çeşitli yaklaşımları benimsemiştir. Örneğin, tarihsel süreçte öncelikle Japon şirketlerinde bulunan kalite olgusu ve getirdiği yenilikler bir politika aracı olarak çeşitli kamusal süreçlerde ve yükseköğretim kurumlarında uygulanmaktadır (Westerheijden vd., 2006: 2).

Kalite güvencesi kavramı son yıllarda yükseköğretim kurumlarında önemli bir yaklaşım olarak ele alınmaktadır. Kalite olgusu bir kurum veya programa ait daha önceden belirlenen standartların karşılanıp karşılanmadığını tespit etmek amacıyla gerçekleştirilen çalışmalar bütünüdür. Kalite güvencesi çalışmalarının gerçekleştirilmesi için düzenli ve programlı değerlendirme ve izleme çalışmalarının yapılması gereklidir (Özer vd., 2010: 33). Kalite güvencesi bir olgunun bazı standart kriterler çerçevesinde sistematik olarak değerlendirilmesi ve kayıt altına alınması süreci olarak ifade edilmekte (Pond, 2002: 2) ve kalite güvencesi, resmi kurallar ve düzenlemelere dayanan ortak bir perspektif çerçevesinde belirli standartlara göre yapılan denetimler ve değerlendirmeler bütünü olarak yorumlanmaktadır (Luijten-Lub, 2007: 61). Bu tanımlamalar çerçevesinde kalite güvencesi çalışmalarının hem süreç hem de sonuç odaklı bir yaklaşım olduğunu söylenebilir.

Bakioğlu ve Baltacı'ya göre, yükseköğretimde kalite güvencesinin sağlanabilmesi için iki farklı yöntem bulunmaktadır. Bunlardan birisi akreditasyon, diğeri ise çıktıların (mezunların) değerlendirilmesi olarak ifade edilmektedir (Bakioğlu ve Baltacı, 2010: 3). Akredite kelimesi, Fransızca “*accrédite*” kelimesinin Türkçe karşılığı olarak “yetki vermek, güvence altına almak, kabul edilmek” anlamına gelmektedir. Akreditasyon ise “değerlendirme kuruluşlarınca gerçekleştirilen çalışmaların ve bu çalışmalar sonucunda düzenlenen uygunluk teyit belgelerinin güvenilirliğini ve geçerliliğini desteklemek amacıyla oluşturulmuş bir kalite altyapısı” olarak tanımlanmaktadır (TÜRKAK, 2023). Ayrıca, akreditasyon kelimesi standart kavramı ile ilişkilidir (Longman, 2023). Standart; bir otorite, gelenek veya ortak anlayış tarafından belirlenmiş ve takip edilmesi gereken bir model olarak ifade edilmektedir. Diğer bir ifade ile standart, “belirli bir amacın gerçekleştirilebilmesi için gerekli ve yeterli nitelik düzeyi olarak” belirtilmektedir (Sterling, 2000: 60).

Yükseköğretimde kalite güvencesi ise eğitim kurumlarının ve programlarının belirli standartlar doğrultusunda değerlendirilmesi, izlenmesi ve iyileştirilmesi süreci olarak ele alınmaktadır. Kalite güvencesi, yükseköğretimde eğitim kalitesini artırmak, öğrencilere güvenilir ve standartlara uygun bir eğitim sunmak, akademik ve mesleki gelişimi teşvik etmek için önemlidir. Kalite güvencesi sürecinde, yükseköğretim kurumları içerisinde veya harici kuruluşlar tarafından gerçekleştirilen değerlendirme faaliyetleri, kalite standartlarına uygunluğun kontrol edilmesi ve sürekli iyileştirme çabaları yer almaktadır (ENQA, 2015). Yükseköğretimdeki değerlendirme ve izleme faaliyetleri, eğitim programlarının içeriği, öğretim yöntemleri, öğrenci değerlendirme süreçleri, kaynakların kullanımı ve öğrenci memnuniyeti gibi bir çeşitli süreçleri de içermektedir (YÖKAK, 2023). Kalite güvencesi süreçleri, yükseköğretim kurumları arasında karşılaştırma yapılabilmesini, en iyi uygulamaların paylaşılabilmesini ve eğitim-öğretim kalitesinin sürekli olarak yükseltilmesini sağlamak için önemli bir araç olarak değerlendirilmektedir.

Yükseköğretimde kalite güvencesi açısından uluslararası işbirliklerinin önemli bir alan olduğu ifade edilmektedir ve “Bilgi Topluluklarının İnşası: Üçüncü Düzey Eğitim, Yükseköğretim için Yeni Zorluklar” isimli yayınlanan rapora göre kalite güvencesinin bilgiye dayalı toplumlarda neden önemli hale geldiğine vurgu yapılmaktadır. Bu çerçevede yeni yükseköğretim kurumlarının açılması, akademik programlardaki markalaşma, öğrenci ve personel hareketliliği, uzaktan eğitim, uluslararası faaliyetler kalite güvencesi uygulamalarına olan ihtiyacı ortaya çıkarmıştır (Bernard, 2012: 39-40). Dill (2007), yükseköğretimin küreselleşmesi ve uluslararasılaşması sürecinde yaşanan

değişikliklerle, kurumların rekabetçi yönüne vurgu yapmıştır. Ayrıca, yükseköğretim kurumlarında eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetlerinde gerçekleştirilen kalite temalı çalışmalar ile toplumun ve iş dünyasının beklentilerinin karşılanması önemini ifade etmiştir ve iş dünyasıyla gerçekleştirilen işbirliklerinin kamu harcamalarında önemli bir destek yaratabileceğini belirtmiştir.

Kalite güvencesi sürecinde sürekli iyileştirme anlayışı önemli bir yere sahiptir. Bu süreçte, PUKÖ (planla, uygula, kontrol et, önlem al) ya da PDCA(plan, do, check, act) çevrimi olarak ifade edilen bir yaklaşım geliştirilmiştir. PUKÖ veya PDCA çevrimi, sürekli gelişmeyi amaçlayan bir metodoloji olarak yorumlanabilir (Yazıcı vd., 2023: 282). Bu kapsamda, kalite sadece bir amaç veya bir sonuç değildir. Kalite, yükseköğretimde kurumlararası rekabet gücünü artırmaya imkan sağlayan dinamik bir yapı olarak görülmektedir.

Yükseköğretim kurumlarında kalite, akademik standartlar ile ifade edilmektedir. Öğrencilerin program sonunda elde ettikleri bilgi, beceri ve yeterlilikler aynı zamanda kurumun toplumsal beklentilere yönelik açıklanan kalite güvence politikaları ile ilişkilidir (Brennan ve Shah, 2000). Bu çerçevede, kalite güvencesi süreçlerinde akreditasyon uygulamaları bulunmaktadır. Denetim ve değerlendirme süreçlerinin bir bütünü olarak ele alınan akreditasyon süreçlerinde yükseköğretim kurumunun tamamının veya bir programının değerlendirilmesi yapılmaktadır. Böylelikle yükseköğretim kurumunun tamamı veya bir programının asgari standartları karşılamaya düzeyi incelenmekte ve değerlendirmeler kayıt altına alınmaktadır (Adelman, 1992: 1313). Kalite süreçlerinde ve akreditasyon faaliyetlerinde programın yeterlilikleri incelenerek akademik birimin özelinde veya kurumun tamamına dair bir değerlendirme raporu yayınlanmaktadır ve kurumun akredite olup olmadığına karar verilmektedir (Maassen, 1997: 122).

Yükseköğretim kurumlarında kalite güvencesi kapsamında hazırlanan çalışmalar ve raporlar, yükseköğretim kurumuna ait iç denetim mekanizmalarının güncel durumu hakkında bilgi sağlar ve denetim mekanizmalarının çalışma durumu kontrol edebilmek için önemli bilgi vericidir. Ayrıca kalite süreçleri, yükseköğretim öğretim kurumunun girdisi olan öğrencilerin yeterliliğinin saptanması ve eğitim-öğretim programlarının verimliliği konusunda değerlendirmelerin yapılmasına imkan sağlamaktadır. Özetle, kalite güvencesi ve akreditasyon süreçleri, gerçekleştirilen bir faaliyetin önceden belirlenen standartlar çerçevesinde yeterliliğinin ve verimliliğinin tespit edilebilmesi için önemlidir.

4. KALİTE GÜVENCESİNDE ULUSLARARASI YANSIMALAR

Kalite güvencesi çalışmaları kapsamında ilk özerk faaliyetler ABD’de başlamıştır. Avrupa’da resmi ulusal kalite güvence politikaları, çıktı odaklı bir yapıya sahip kamusal yaklaşımlar 1980’li yıllarda uygulanmaya başlanmıştır (Bernard, 2012: 42). Avrupa yükseköğretiminde kalite çalışmaları incelendiğinde, yükseköğretim kurumlarında şeffaflık, kalite olgusunun karşılanması ve daha fazla görünürlük sağlanması amacı ile 1999 yılında Bologna Bildirgesi imzalanmıştır. Eaton (2005: 3) Bologna Bildirgesi’nin ana hedeflerini kalite güvencesi çalışmaları, yükseköğretimdeki derecelerinin tanınma süreçleri ve Avrupa düzeyinde daha yakın işbirliği ve hareketlilik olarak ifade etmiştir. Kalite süreçlerinin uygulanabilmesi için Avrupa Yükseköğretim Alanı kurularak kalite konusunda bir çerçevenin oluşturulması amaçlanmıştır. Bu kapsamda, Bologna çalışmaları kalite güvence çalışmaları ile doğrudan ilişkilidir. Avrupa Yükseköğretim Alanı’na üye olan devletlerin

sayısının artması ile 2000 yılından itibaren yükseköğretim alanındaki kalite süreçlerinin yaygınlaşmaya başladığı görülmektedir.

Avrupa’da Bologna süreci ile hızlanan yükseköğretimdeki standardizasyon ve kalite çalışmaları, eğitim-öğretim programlarının denetlenebilir ve karşılaştırılabilir olmasını sağlamıştır. Avrupa Yükseköğretim Alanı’nda toplum ve iş dünyasının yükseköğretim kurumlarından beklentileri dikkate alınmaktadır. Bu kapsamda yükseköğretimde program yeterlilikleri ve ders özelinde öğrenme çıktıları hazırlanmıştır. Yükseköğretim kurumlarındaki program ve öğrenme çıktıları ile yükseköğretim-iş dünyası arasında hareketliliğin artırılması planlanmıştır. Örneğin; ABD yükseköğretim sisteminde merkezi bir yapı bulunmamaktadır. ABD yükseköğretiminde üniversiteler ve farklı büyüklüklerde kolejler bulunmaktadır. Yükseköğretimde merkezi yapının bulunmaması ve esnek yapı kurumsal çeşitliliği getirmiştir. ABD yükseköğretiminde kalite güvencesi değerlendirme süreçleri özel veya kar amacı olmayan akreditasyon kuruluşları aracılığı ile gerçekleştirilmektedir. Bu durum Avrupa yükseköğretimindeki kalite güvencesi çalışmaları ile kıyaslandığında daha az bürokratik işlemler bütünü olarak değerlendirilmektedir. Ancak İngiltere’de, dış değerlendirme işlevi tüm yükseköğretim kurumlarının resmi olarak üyesi olduğu Kalite Güvence Ajansı tarafından yürütülmektedir. Her ne kadar İngiltere yükseköğretiminde kalite olgusu kurumların işleyişinde önemli bir yeri olsa da akreditasyon kavramı yaygın bir yaklaşım değildir. Kalite süreçleri ile ilgili işlemler yükseköğretim ilgili istatistiki bilgiyi işleyen ofisler aracılığı ile yürütülmektedir. Ayrıca, Asya ülkelerinden Japonya yükseköğretimde kalite güvencesi çalışmaları için üç farklı temaya vurgu yapılmaktadır. Yükseköğretimde kalite güvencesi süreçleri; yükseköğretim kurumu kurulması için asgari şartlar ve standartlar, resmi kurulum ve onay sistemi, kalite güvencesi ve akreditasyon faaliyetleri olarak kategorize edilmiştir. Japonya’da 2004 yılında başlatılan kalite güvence ve akreditasyon sistemi kapsamında tüm yükseköğretim kurumlarının eğitim bakanlığın yetki verdiği ve akredite ajanslar tarafından her yedi yılda kalite ve akreditasyon süreçlerinden geçmektedir (Özer vd., 2010: 47-63). Diğer bir ifade ile Avrupa’da ve farklı coğrafyalarındaki yükseköğretimde kalite güvence sistemlerinde benzer ve farklı uygulama yöntemleri bulunmaktadır. Avrupa’da kalite güvencesi çalışmaları için bazı özerk kurumlar da bulunmaktadır. Bu kapsamda “Avrupa Yükseköğretiminde Kalite Güvencesi Birliği”, “Yükseköğretimde Avrupa Kalite Güvencesi Kayıt Ajansı, “Yükseköğretim için Kalite Güvence Ajansı” gibi kalite ajansları tarafından yükseköğretimde kalite güvencesi çalışmaları yürütülmektedir (Altbach vd., 2009: 64). Bu kapsamda, AB Bologna Süreci çerçevesinde yayınlanan ESU-ESIB raporuna göre, yükseköğretimde kalite güvencesinin amaçları aşağıdaki şekilde ifade edilmektedir (ESU-ESIB, 2016):

- Yükseköğretim kurumlarının nitelikli mezunlar verebilmesi için eğitim-öğretim programlarındaki kalitenin artırılması,
- Yükseköğretimin finansmanının etkili ve verimli şekilde kullanılarak, yükseköğretim kurumları arasında rekabetin artırılmasını,
- Yükseköğretim kurumlarında akademik ve idari işlemlerinin daha hızlı ve kolay çözümlenebilmesi için yeni yapılanmalar oluşturulması ve yükseköğretimin tüm paydaşları arasında (öğrenci, personel, yönetici vb.) arasında uyumlu ve verimli bilgi akışının gerçekleştirilmesi,

- Kalite güvencesi süreçleri ile yükseköğretim kurumunun bilinirliğinin artırılarak uluslararası görünürlüğünün sağlanması ve yükseköğretimde uluslararası öğrenci sayısının artırılması,
- Sürekli iyileştirme süreçlerinin aktif olarak kullanılarak yükseköğretim kurumlarının gelişiminin teşvik edilmesi hedeflenmiştir.

Yükseköğretimde kalite güvencesi süreçleri incelendiğinde, dünyanın farklı coğrafyalarında gerçekleştirilen farklı ve benzer uygulamalar bulunmaktadır. ABD ve AB ülkelerine benzer şekilde Kore'de yükseköğretimde kalite güvencesi çalışmaları, 1980'li yıllardan itibaren önem kazanmıştır. Bu kapsamda, Kore Üniversiteleri Eğitim Konseyi 1982 yılında kurulmuştur. Yükseköğretim Yasası'nın 1990'lı yıllarda revize edilmesiyle kalite güvencesi ve akreditasyon süreçleri daha düzenli bir şekilde ele alınmaya başlanmıştır. Kore Üniversiteleri Akreditasyon Enstitüsü yapısal olarak Kore Üniversiteleri Eğitim Konseyi'ne bağlı olarak 2009 yılında kurulmuş ve 2010 yılından itibaren özerk bir kalite güvencesi ajansı olarak faaliyetlerini sürdürmektedir. Kore'de sağlık, sosyal ve fen bilimleri alanlarında faaliyet gösteren akreditasyon ajansları da bulunmaktadır. Kore Üniversiteleri Eğitim Konseyi yükseköğretimde alanında faaliyetleri olan kalite güvencesi ajanslarını akredite ederek, ulusal boyutta kalite güvencesi çalışmalarına yön vermektedir. Kore'de Mühendislik, Eğitim, Tıp ve Fen Bilimleri alanlarında faaliyet gösteren akredite ajanslar aracılığıyla yükseköğretimde kalite güvencesi ve akreditasyon çalışmaları sürdürülmektedir (KCUE, 2023).

Kore'deki yükseköğretimde kalite güvencesi çalışmalarına benzer şekilde Türkiye'de yükseköğretim alanında kalite kavramı ile ilgili çalışmalar bulunmaktadır. Bu kapsamda Yükseköğretim Kurulu (YÖK), 1981'de çıkarılan 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile akademik, kurumsal ve idari yönden yükseköğretimde yeniden yapılanma çalışmalarını yürütmek için kurulmuştur (YÖK, 2018). YÖK tarafından 2005 yılında yükseköğretim kurumlarının kalite alanında teşvik edilmesi ve kalite süreçlerinin geliştirilmesi, kalite çalışmalarının yürütülmesi ve değerlendirmelerin tanınması ile ilgili standartlar belirlemek üzere "Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği" ve "Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Komisyonu" oluşturulmuştur (YÖK, 2007). Kalite güvencesi ile ilgili çalışmaları daha etkili yürütülebilmesi amacıyla 2015 yılında yapılandırılmıştır ve yükseköğretimde kalite güvencesi ve akreditasyon çalışmalarını yürütmek amacıyla "Yükseköğretim Kalite Kurulu" kurulmuştur. Bu ajans, kalite güvencesi için çalışmalar yürütmekte ve yükseköğretim kurumlarından belli aralıklarla raporlar talep etmektedir. Ayrıca kalite güvencesi ajanları çerçevesinde mühendislik, tıp, sosyal bilimler gibi tematik alanlarda faaliyet gösteren akreditasyon ajansları bulunmaktadır. YÖKAK yükseköğretimde kalite güvencesi ajanslarını akredite ederek, ulusal boyutta kalite güvencesi çalışmalarına yön vermektedir (YÖKAK, 2019). Bu kapsamda, Türkiye'de yükseköğretimde kalite güvencesi çalışmalarında tematik olarak kurulan ajanslar ve dernek üzerinden bağımsız akreditasyon çalışmaları sürdürülmektedir (YÖKAK, 2023). Mühendislik Fakültesi bölümlerine ait akademik çalışmaların akreditasyonu ile ilgili MÜDEK, Fen Edebiyat Fakültesi bölümlerine ait akademik çalışmaların akreditasyonu ile ilgili FEDEK gibi özerk akreditasyon ajansları ile Türkiye'de yükseköğretimde kalite güvencesi ve akreditasyon faaliyetleri gerçekleştirilmektedir (MÜDEK, 2023; FEDEK, 2023).

Günümüzde bilgiye dayalı toplumun değişen ihtiyaçları nedeniyle, yükseköğretim kurumlarında toplumun beklentilerine ve ülkelerin ekonomilerine cevap vermek durumundadır. Bu nedenle akademinin iç yapılanması ve toplumun beklentileri arasında bir dengenin bulunması gereklidir (Bernard, 2012: 41). Toplum, iş dünyası ve akademik çevreler arasında denge ancak yükseköğretimde kalite güvencesi çalışmalarıyla sağlanabilecektir. ABD, Avrupa, Asya Pasifik ve Türkiye’de yükseköğretimde kalite güvencesi çalışmaları, yükseköğretimde sunulan eğitimin kalitesini yükseltmek ve öğrenciler başta olmak üzere tüm paydaşlara daha iyi bir eğitim-öğretim deneyimi sunmak amacıyla gerçekleştirilmektedir. Kalite güvencesi süreçleri, yükseköğretimdeki programların ve kurumların ulusal ve uluslararası standartlara uygunluğunu kontrol etmek kullanılmakta ve yükseköğretim kurumlarının iç ve dış değerlendirme faaliyetlerini ve sürekli iyileştirme çabalarının teşvik edilmesi şeklinde ifade edilmektedir.

SONUÇ

Yükseköğretim kurumlarında rekabet sebebi ile denetim faaliyetleri, değerlendirme, akreditasyon ve kalite güvence süreçlerine önem verilmektedir. Yükseköğretimdeki değişim ve dönüşüm süreçleri, kaliteye artan ilgi, hesap verilebilirlik ve yükseköğretim kurumlarındaki güncel kavramlar olarak ele alınmaktadır. Yükseköğretimin küreselleşmesi ve uluslararasılaşma ile yükseköğretim kurumlarında yapısal değişiklikleri gündeme gelmiştir. Bu durum akademik programlarda çeşitlenmeye ve öğrenci sayılarında artışa sebep olmuş, yükseköğretim kurumlarının diğer kurum ve kuruluşlar ile işbirliği yapmasına imkân sağlamıştır. Ulusal ve uluslararası olarak tanınan kalite güvence süreci, yükseköğretim programlarının şeffaflığını, kontrol mekanizmalarını, öğrencilerin diploma ve derecelerinin kabul edilebilirliğinin garanti edilebilmesi için gereklidir.

Yükseköğretimde kalite güvencesi kapsamında gerçekleştirilen denetim, değerlendirme ve akreditasyon süreçlerinde ülkeler arasında bazı farklılıklar bulunmaktadır. Yükseköğretim kurumlarının kamu kurumları olarak faaliyet göstermediği ve kar amacı olan kurumların yaygın olduğu ABD yükseköğretimde kalite güvencesi ve akreditasyon süreçleri önemlidir. ABD’de yükseköğretimden sorumlu bakanlık düzeyinde bir yapılanmanın olmaması ve çok sayıda yükseköğretim kurumunun varlığı sebebi ile kalite güvence sistemlerinin görece merkezî ve dağınık yapıda olduğu ifade edilebilir. Yükseköğretim kurumlarında kalite güvence süreçlerinin yönetilmesi çeşitli bağımsız akreditasyon kuruluşları aracılığı ile gerçekleştirilmektedir. ABD yükseköğretimindeki durum Avrupa ve Türkiye’deki yükseköğretim ile kıyaslandığında, Avrupa ve Türkiye’deki yükseköğretimin daha merkezi yapıda olduğu görülmektedir. Bu kapsamda, kalite güvencesi çalışmalarının verimli düzeyde gerçekleştirmesi için her ülkede az bir veya daha fazla ulusal kalite güvence ajansı bulunmalı, kalite güvence ajansları uluslararası alanda faaliyet göstermeli, aralarında daha fazla işbirliği yaparak birbirlerinin faaliyetlerini tanımalı ve sürekli olarak kendilerini güncellemelidir.

Yükseköğretim kurumlarında toplum ve iş dünyası arasında her zamankinden daha fazla bir işbirliğine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle yükseköğretim kurumları değişim süreçlerine karşı proaktif cevaplar verebilmeli, gelecek hakkında öngöründe bulunmalı ve yapıcı planlamalar gerçekleştirebilecek seviyede olmalıdır. Kalite güvencesi başta öğrenciler olmak üzere toplumun tüm bileşenlerine daha fazla şeffaflık ve güven imkânı sağlanmaktadır. Bilgiye dayalı ekonomilerde kalite temelli yaklaşımların bulunması gerekmektedir ve yükseköğretimde kalite güvencesi sürekli olarak geliştirilmeye açık bir çalışma alanı olarak değerlendirilmektedir.

KAYNAKÇA

- Adelman, C. (1992). Accreditation. (Ed: Clarke, B. ve Neave, G.), The Encyclopedia of Higher Education, Vol. 2. Oxford: Pergamon Press. 1313-1318
- Altbach, P. (1991). "Patterns in Higher Education Development", Review of Higher Education, 1 Vol. 4, No. 3. 293-316
- Altbach, P. G., Reisberg, L., Rumbley, L. E. (2009). Trends in Global Higher Education: Tracking an Academic Revolution. UNESCO 2009 World Conference on Higher Education, Paris
- Bakioğlu, A. ve Baltacı, R. (2010). Akreditasyon ve Eğitimde Kalite. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara
- Bernard, A. (2012). Quality Assurance in an International Higher Education Area: A summary of a case-study approach and comparative analysis, Springer Fachmedien Wiesbaden GmbH, Germany
- Brennan, J. ve Shah, T. (2000). Managing Quality in Higher Education, OU Press, U.K.
- Brennan, J. (2004). The Social Role of the Contemporary University: Contradictions, Boundaries and Change., CHERI: Ten Years On: Changing Education in a Changing World, CHERI. Milton Keynes: OU Press, U.K.
- Clark, B. (1983). The Higher Education System. Academic organization in cross-national perspective. University Press of California, Berkeley, U.S.A
- Colding, A. ve Meek, V. L. (2006). "Twelve Propositions on Diversity in Higher Education", Higher Education Management and Policy, Vol. 18, No. 3. 31-54
- Dill, D. D. (2007). Will Market Competition Assure Academic Quality? An Analysis of the UK and US Experience in Quality Assurance In Higher Education: Trends in Regulation, Translation and Transformation (Ed: Westerheijden, D. F., Stensaker, B. ve Rosa, M. J.), Springer, Dordrecht, The Netherlands
- Eaton, J. S. (2005). "Quality and an International Higher Education Space", International Higher Education, No. 40, 3-4
- ENQA (European Association for Quality Assurance in Higher Education), (2015). https://www.enqa.eu/wp-content/uploads/2015/11/ESG_2015.pdf (Erişim: 21.05.2023)
- ESU-ESIB (The European Students' Union - Ecole Supérieure d'Ingénieurs de Beyrouth). The Black Book of the Bologna Process (2016). <https://esu-online.org/wp-content/uploads/2016/07/Bologna-Black-Book-ESU-ESIB.pdf> (Erişim: 02.06.2023)
- FEDEK, (Fen Edebiyat, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakülteleri Öğretim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği), (2023). <http://www.fedek.org.tr/?page=2> (Erişim: 02.06.2023)
- Gellert, C. (1993). Higher education in Europe, Jessica Kingsley Publishers, London, U.K.
- Ginkel, V. H. (2003). "The University of the Twenty-First Century: From Blueprint to Reality", Higher Education in Europe, Vol. XXVII, No. 1. 83-85
- Gül, S., ve Gül, H. (2014). "Türkiye'de Yükseköğretimin Gelişimi, Güncel Durumu ve Eleştirisi". Toplum ve Demokrasi, 51-66.
- Houston, D. (2008). "Rethinking Quality and Improvement in Higher Education", Quality Assurance in Education, Vol. 16, No. 1, 61-79
- KCUE (Korean Council for University Education), (2023). <https://aims.kcue.or.kr/EgovPageLink.do?subMenu=90402000> (Erişim: 21.05.2023)
- Knight, J. (2005). "International Race for Accreditation Stars in Cross-Border Education, International Higher Education", No. 40. 2-3

- Knight, J. (2007). “Internationalization: A Decade of Changes and Challenges”, *International Higher Education*, No. 50. 6-7
- Luijten-Lub, A. (2007). *Choices in Internationalization. How Higher Education Institutions Respond to Internationalization, Europeanization, and Globalization*, Center for Higher Education and Policy Studies, University of Twente, Netherlands
- Longman Dictionary, (2023). https://www.ldoceonline.com/dictionary/accredited#accredited_4 (Erişim: 03.06.2023)
- Maassen, P. A. M. (1997). “Quality in European Higher Education: Recent Trends and Their Historical Backgrounds”, *European Journal of Education*, Vol. 32, No. 2
- MÜDEK (Mühendislik Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği), (2023). <https://www.mudek.org.tr/tr/hak/disdeg.shtm> (Erişim: 02.06.2023)
- Özer, M., Gür, B. S., Küçükcan, T. (2010). *Yükseköğretimde Kalite Güvencesi*, Ankara: SETA Yayınları
- Pond, W. K. (2002), “Distributed Education in the 21st Century Implications for Quality Assurance”, *Online Journal of Distance Learning Administration*, Volume V, Number II
- Rau, E. (1993). “Inertia and Resistance to Change of the Humboldtian University”, *Higher Education in Europe*. London, Jessica Kings-Ley Publishers. 37-46
- Reinhartsen, C. J. (2003). “Higher Education, A Factor in the Founding of Knowledge Societies, Views of Partners and Stakeholders, Economic Partners”, *Higher Education in Europe*, Vol. XXVIII, No. 1
- Salmi, J. (2003). “Looking Ahead: Higher Education and Knowledge Societies. Constructing Knowledge Societies: New Challenges for Tertiary Education”, *Higher Education in Europe*, Vol. XXVIII, No. 1, 65-69
- Santos, B.D.S. (2002). *Towards a New Legal Common Sense*. London: Butterworths. U.K.
- Scott, P. (2007). *Back to the Future? The Evolution of Higher Education Systems*. (Ed: Kehm, B.) *Looking Back to Look Forward: Analyses of Higher Education after the Turn of the Millennium*. Kassel: INCHER, 13-27
- Sterling, B. (2000). *Accreditation: Certifying Public Works Excellence*. *American City and County*, 115(11), 60-69
- Teichler, U. (1990). “Research on Higher Education in Europe. Some Aspects on Recent Development”. Kassel: Druckwerstatt Bräuning, 99-118
- Teichler, U. (2007). *Higher Education Systems. Conceptual Frameworks, Comparative Perspectives, Empirical Findings*. Rotterdam: Sense Publishers
- Trow, M. (1974). *Problems in the Transition from Elite to Mass Higher Education, Policies for Higher Education, the General Report on the Conference on Future Structures of Post-Secondary Education*. Paris: OECD, 55-101
- Trow, M. (2000). “From Mass Higher Education to Universal Access: The American Advantage”, *Research and Occasional Paper Series: CSHE.1.00*. 1-17
- TÜRKAK (Türk Akreditasyon Kurumu), (2023). <https://www.turkak.org.tr/akreditasyon/akreditasyon-nedir.html> (Erişim: 03.06.2023)
- Westerheijden, D. F., Hulpiau, V., Waeytens, K. (2006). “Lines of Change in the Discourse on Quality Assurance: An Overview of Some Studies into What Impacts Improvement”. *EAIR Forum 2006*, Rome, Italy

Yazıcı, S., Ünal, F. ve Çulhaoğlu, Ö. (2023). Kalite Süreçlerinde PUKÖ Döngüsü: Dış Değerlendiricilerin Görüşlerine Göre Türk Üniversitelerinin Yeterlik Düzeyleri, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (57) , 281-305

YÖK (Yükseköğretim Kurulu), (2007). <https://www.yok.gov.tr/Documents/Yayinlar/Yayinlarimiz/Turkiyenin-yuksekogretim-stratejisi.pdf> (Erişim: 10.12.2022)